

Pla de formació del professorat en Educació per a la Igualtat de Gènere i el Desenvolupament

**Muévete por la igualdad.
Es de justicia.**

Este pla es desenvolupa en el marc de la campanya **Mou-te per la igualtat. És de justícia**, finançada per l'AECI i executada per Ajuda en Acció, Entreculturas i InteRed, que vol sensibilitzar sobre la importància del paper que exercixen les dones en l'avanç de les societats i la igualtat de gènere com a factor clau en el desenvolupament. La dita campanya esta orientada a l'articulació dels principals actors de la cooperació per a l'elaboració d'una agenda que promoga el compliment de les metes de Beijing i objectius del mil·lenni.

Índex

1. Context i justificació del pla de formació.
2. Destinataris de la formació.
3. Objectiu general i objectius específics.
4. Organització i metodologia.
5. Identificació de continguts.
6. Accions formatives.
7. Xarrades – col·loquis.
8. Recursos materials, humans i pedagògics necessaris.
9. Recursos econòmics.
10. Avaluació.

1. Context i justificació del pla de formació

La situació de les dones és molt diferent d'uns països a altres, encara que tenen un denominador comú: **en cap país del món les dones tenen els mateixos drets i oportunitats que els hòmens**, la qual cosa les impedeixen participar en igualtat de condicions en tots els àmbits de la vida.

A pesar dels canvis i esforços realitzats, continuen existint grans desigualtats entre hòmens i dones, que es manifesten de diferents formes:

- El 70 % de la població que viu en la pobresa són dones.
- Dos terços de la població adulta analfabeta són dones.
- Cada minut mor una dona en el món per causes relacionades amb l'embaràs i el part.
- Almenys una de cada tres dones i xiquetes en tot el món ha sigut colpejada o sotmesa a abusos sexuals al llarg de la seua vida.
- El 90% de les víctimes de la guerra són civils, la majoria dones, xiquetes i xiquets.
- La immigració femenina ha crescut en els últims deu anys un 74%, enfront del 22% que ha augmentat la masculina. La jornada laboral de les dones immigrants és un 37% més llarga que la de les espanyoles.

Tanmateix, en paral·lel a les xifres que donen mesura a la injustícia, trobem moltes altres que ens parlen de la **decisiva aportació de les dones al desenvolupament de les seues societats**. Les dones produïxen entre el 60% i el 80% dels aliments en els països en desenvolupament i la mitat a nivell mundial i la seua contribució en treballs no remunerats suposa en valor monetari l'equivalent d'un 25% a un 30% del producte interior brut mundial. Les dones han protagonitzat, i ho segueixen fent, múltiples moviments en defensa dels drets humans, per la fi dels conflictes armats, la consolidació de la pau i la defensa del medi ambient, i són les dones les que s'encarreguen d'atendre a membres de la família malalts o que no poden valdre's per si mateixos, tasques que són absolutament necessàries per a garantir el funcionament dels sistemes de salut moderns.

Esta situació és conseqüència dels condicionants de gènere –els rols i estereotips que les societats assignen a les dones i als hòmens per pertànyer a un sexe o un altre– que condicionen la vida d'hòmens i de dones, limitant la seua llibertat, impeding el desenvolupament ple de les seues capacitats, tant personals com professionals.

La importància de l'educació

Encara queda un gran camí per recórrer per a aconseguir la igualtat real entre dones i hòmens. Necessitem treballar per a aconseguir un empoderament de les dones, desaprendre els mandats del gènere, repensar valors i actituds que impregnen les cultures i la vida de les persones que contribueixen a la desigualtat entre sexes.

L'educació és part essencial per a la transmissió dels rols i estereotips de gènere, d'ací la importància que té com a eina de canvi social. Es converteix en imprescindible per tant treballar des de l'escola per la igualtat i abordar el sexisme en tots els àmbits educatius.

Suport normatiu internacional i nacional

– Entre els acords i compromisos internacionals que busquen contribuir a la consecució de la igualtat de gènere, destaca la Plataforma d'Acció que es va firmar com a resultat de la **IV Conferència Mundial sobre la dona en Beijing**, on els 189 Estats participants van reconèixer que la igualtat entre els sexes és inherent al desenvolupament. Els governs es van comprometre a establir la igualtat de drets i combatre la desigualtat d'oportunitats, garantint d'esta manera l'exercici de tots els drets i llibertats per a qualsevulla persona.

– A Espanya s'han fet importants passos per a aconseguir la igualtat real entre hòmens i dones:

- **La llei integral contra la violència de gènere** menciona la “*necessitat d'articular mesures de sensibilització i prevenció en l'àmbit educatiu*”. En esta llei, **la formació en el respecte dels drets i llibertats fonamentals i de la igualtat entre hòmens i dones** es descriu com un dels fins del sistema educatiu espanyol.

- **La Llei orgànica per a la igualtat efectiva de dones i hòmens** té com a objecte fer efectiu el dret d'igualtat de tracte i oportunitats entre dones i hòmens mitjançant l'eliminació de la discriminació de la dona.

Cal destacar com a novetat d'esta llei, la consideració de la dimensió de la transversalitat de la igualtat. Com a conseqüència de la seua promulgació es modificaran importants lleis en matèria d'educació i cultura. Per exemple, en relació al sistema educatiu este ha d'incloure en els seus fins (currículums):

- L'educació en la igualtat de drets i oportunitats entre dones i hòmens.
- L'eliminació dels obstacles que dificulten la igualtat efectiva entre dones i hòmens.
- Evitar els comportaments sexistes, els estereotips socials associats, etc.
- Formació inicial i permanent del professorat.
- Repàs i consegüent eliminació dels continguts sexistes en els llibres de text i materials didàctics.
- Presència equilibrada de dones i hòmens en els òrgans de control i de govern dels centres docents.
- Projectes i programes dirigits a fomentar la coeducació.
- Reconeixement de les dones en la Història.

Perquè siga possible **la incorporació de la perspectiva de gènere en el món acadèmic**, és imprescindible que el professorat estiga format i sensibilitzat en la desigualtat de gènere en el món i les seues conseqüències.

Amb este pla de formació busquem que el professorat adquireisca eines per a identificar els aspectes sexistes, qüestionar la seua pròpia pràctica i promoure des d'una educació no sexista la transformació de les relacions de gènere.

2. Destinataris de la formació

El col·lectiu destinatari d'este pla de formació és el professorat de les etapes d'educació infantil, primària, secundària, formació professional i batxillerat, de l'ensenyament públic i privat en actiu o a la recerca d'ocupació.

Es tracta d'un col·lectiu amb una gran càrrega de treball, que sol accedir a l'oferta de material per al treball d'educació en valors en les aules per les ONG i amb escàs temps disponible per a la formació.

Compten amb espais específics de formació i la seua consciència de gènere és molt variada. En l'ensenyament privat i concertat l'oferta formativa en gènere, quan es dona, sol adquirir-se de forma transversal en la formació sobre altres temes, com a educació en valors o multiculturalitat. En l'educació pública, depenent de les CC.AA., hi ha diferents ofertes formatives en gènere tant en duració com en profunditat dels continguts.

3. Objectiu general i objectius específics

La **finalitat** d'este pla és la de

- Promoure una educació no sexista, que
- Faça visible la importància de l'equitat de gènere en el desenvolupament i que
- Enfortisca les capacitats de participació de les organitzacions socials i institucions educatives.

Objectiu general d'aprenentatge

Desenvolupar les capacitats necessàries per a promoure, des de l'educació, la igualtat de gènere com a factor clau del desenvolupament humà i sostenible.

Objectius específics d'aprenentatge

- Identificar les desigualtats de gènere en diferents àmbits: família, escola, treball i altres i detectar actituds i comportaments sexistes propis i aliens.
- Sensibilitzar i capacitar el professorat en la necessitat d'una educació no sexista que proporcione valors d'igualtat i supere la discriminació per raons de sexe.
- Promoure la transformació de les relacions de gènere en el procés de socialització que es duu a terme en els espais educatius.
- Ser capaç de sensibilitzar sobre la situació de les dones i les relacions de gènere en el món.
- Promoure la igualtat de gènere com a element imprescindible per a aconseguir un desenvolupament humà sostenible.
- Conèixer la plataforma d'acció de Beijing i els objectius de desenvolupament del mil·lenni (ODM) i mobilitzar-se per a contribuir al seu compliment.

4. Organització i metodologia

Les accions formatives tenen una duració entre 8 i 30 hores distribuïdes en sessions de 3 a 4 hores. El nombre màxim de participants en la formació és de 25 i el mínim de 8. Així mateix es preveu la realització de sessions de menor duració, 2-3 hores, sobre temàtiques més específiques i amb una metodologia de xarrada-col·loqui.

La metodologia que proposem pretén potenciar al màxim les capacitats de les persones participants unint treball individual i treball en equip, perquè s'afavorisca així tant la introspecció com l'intercanvi d'idees i el consens.

Com a punt de partida, plantegem una metodologia amb les següents característiques:

- **Participativa i oberta.** Les persones receptores han de constituir-se en el nucli de la formació, plantejant-se els distints temes de tal manera que es genere un intercanvi d'informació i punts de vista entre **formadores-formadors** i participants. És preferible evitar la conferència.
- **Activa, pràctica.** Aprendre fent. A més, amb un enfocament lúdic a les activitats, és més senzill fixar els coneixements apresos.
- **Motivadora i vivencial** per a connectar amb les necessitats i interessos de les i dels participants i responent a estos, que considerem essencial per a aconseguir aprenentatges significatius.

Quan es donen les condicions necessàries s'afavorirà la utilització de la metodologia socioafectiva, en la que es partix d'allò que s'ha vivenciat per a facilitar la transformació personal i afavorir l'acció.

- **Sentir.** Aprenentatge en la pròpia pell, utilització de tècniques que permeten aflorar sentiments i actituds profundes.
- **Pensar.** Una vegada que les persones visquen una situació hem de passar a l'anàlisi, a la capacitat de descriure allò que s'ha experimentat, i llavors aportar dades, conceptes, teories que, per estar sensibilitzats i sensibilitzades, són debatudes i integrades.
- **Actuar.** Volem fomentar que es desenvolupen actituds crítiques i transformadores; que se senta la necessitat transmetre i educar des de la igualtat d'oportunitats.

Altres propostes metodològiques, en el cas que no es donen les condicions per a l'ús de la metodologia anterior:

- Interrogativa
 - Inductiva, del particular al general.
 - Deductiva, del general al particular.
- Expositiva.
 - Complementa les anteriors.
- Descobriment
 - Formulació de l'objectiu.
 - Plantejament del problema.
 - Aportació d'informació i materials.
 - Organització de grups de treball.
 - Conclusions.

5. Identificació de continguts

Continguts conceptuals

- El sistema sexe/gènere. Rols i estereotips de gènere.
- Sexisme i androcentrisme. Desigualtats de gènere.
- Procés de socialització i construcció de la identitat de gènere.
- El currículum i la transmissió de valors des d'una perspectiva de gènere.
- La coeducació com una alternativa d'educació en el valor de la igualtat.
- Les dones en el món: distintes manifestacions d'un mateix fenomen. L'aportació de les dones al desenvolupament.
- La relació entre la igualtat de gènere i el desenvolupament.
- Gènere i interculturalitat.
- Per què els ODM i Beijing? Avanços i retrocessos en el respecte dels drets humans de les dones.
- Participació política i lideratge de les dones.
- Eines per a incorporar la perspectiva de gènere.

Continguts procedimentals

- Anàlisi de la realitat de les dones amb enfocament de gènere
- Anàlisi de les diferències educatives entre hòmens i dones.
- Revisió del projecte curricular del centre des de la perspectiva de gènere.
- Incorporació de pautes no sexistes en la realitat quotidiana: ús de llenguatge no sexista.
- Analitzar i desaprendre els estereotips relatius a les dones i hòmens d'altres contextos socials, culturals i econòmics.
- Anàlisi crítica, elaboració i ús de missatges i imatges sobre les dones i hòmens del món i la seua participació en el desenvolupament.

Continguts actitudinals

- Apreciació de la igualtat de gènere com a qüestió de drets humans
- Desenvolupament d'una actitud crítica i autocrítica: qüestionament d'allò que s'ha après sobre la nostra identitat com a dones i hòmens
- Compromís d'incorporar una perspectiva de gènere en el nostre treball i en totes les facetes de la vida.
- Adquirir actituds i comportaments que promoguen l'educació de gènere.
- Valoració i respecte de la diversitat en els estereotips i relacions de gènere en el món.

6. Accions formatives

I. Curs d'educació per a la igualtat de gènere i el desenvolupament (24-32 hores)

(6-8 sessions de 3-4 hores)

Objectiu general d'aprenentatge

Desenvolupar les capacitats necessàries per a promoure, des de l'educació, la igualtat de gènere com a factor clau del desenvolupament humà i sostenible.

Objectius específics d'aprenentatge

- Identificar les desigualtats de gènere en diferents àmbits: família, escola, treball i altres.
- Sensibilitzar i capacitar el professorat sobre la necessitat d'una educació no sexista que proporcione valors d'igualtat i supere la discriminació per raons de sexe.
- Promoure la transformació de les relacions de gènere en el procés de socialització que es duu a terme en els espais educatius.
- Ser capaç de sensibilitzar sobre la situació de les dones i les relacions de gènere en el món.
- Promoure la igualtat de gènere com a element imprescindible per a aconseguir un desenvolupament humà sostenible.
- Conèixer la plataforma d'acció de Beijing i mobilitzar-se per a contribuir al seu compliment.

1a sessió. El sistema sexe/gènere. Rols i estereotips de gènere. Les dones en el món: distintes manifestacions d'un mateix fenomen. L'aportació de les dones al desenvolupament: migracions, participació política, treball d'atenció.

2a sessió. Procés de socialització i construcció de la identitat de gènere: família, mitjans de comunicació, llenguatge, publicitat. Anàlisi de les diferències educatives entre hòmens i dones: ús d'espais i altres.

3a sessió. El currículum ocult i la transmissió de valors des d'una perspectiva de gènere. La coeducació com a educació en el valor de la igualtat. Revisió del projecte curricular del centre i programació d'aula des de la perspectiva de gènere. Elaboració de propostes.

4a sessió. La relació entre la igualtat de gènere i el desenvolupament. Diferenciació de condició i posició de gènere i determinació de necessitats pràctiques i interessos estratègics.

5a sessió. Per què els ODM i Beijing? Avanços i retrocessos en el respecte dels drets humans de les dones. Eines per a incorporar la perspectiva de gènere: mainstreaming i empoderament.

6a sessió. Passar a l'acció: a favor de Beijing. Elaboració i ús de missatges i imatges sobre les dones i hòmens del món i la seua participació en el desenvolupament.

II. Curs d'educació per a la igualtat de gènere. 1a part (9-16 hores)

(3-4 sessions de 3-4 hores)

Objectiu general d'aprenentatge

Desenvolupar les capacitats necessàries per a promoure la igualtat de gènere des de l'educació.

Objectius específics d'aprenentatge

- Identificar les desigualtats de gènere en diferents àmbits: família, escola, treball i altres.
- Sensibilitzar i capacitar el professorat en la necessitat d'una educació no sexista que proporcione valors d'igualtat i supere la discriminació per raons de sexe.
- Promoure la transformació de les relacions de gènere en el procés de socialització que es duu a terme en els espais educatius.

Sessions

1a sessió. El sistema sexe/gènere. Rols i estereotips de gènere. Sexisme i androcentrisme. Desigualtats de gènere: laborals, escolars, espai públic, privat i domèstic.

2a sessió. Procés de socialització i construcció de la identitat de gènere: família, mitjans de comunicació, llenguatge, publicitat. Anàlisi de les diferències educatives entre hòmens i dones: ús d'espais i altres.

3a sessió. El currículum ocult i la transmissió de valors des d'una perspectiva de gènere. La coeducació com a educació en el valor de la igualtat.

4a sessió. Revisió del projecte curricular del centre i programació d'aula des de la perspectiva de gènere. Elaboració de propostes.

III. Curs d'educació per al desenvolupament amb igualtat de gènere 2a part (9-16 hores)

(3-4 sessions de 3 o 4 hores).

Objectiu general d'aprenentatge

Desenvolupar les capacitats necessàries per a promoure, des de l'educació, la igualtat de gènere com a factor clau del desenvolupament humà i sostenible.

Objectius específics d'aprenentatge

- Identificar les desigualtats de gènere en diferents àmbits: família, escola, treball i altres.
- Ser capaç de sensibilitzar sobre la situació de les dones i les relacions de gènere en el món.
- Promoure la igualtat de gènere com a element imprescindible per a aconseguir un desenvolupament humà sostenible.
- Conèixer la plataforma d'acció de Beijing i mobilitzar-se per a contribuir al seu compliment.

1a sessió. El sistema sexe/gènere. Rols i estereotips de gènere. Les dones en el món: distintes manifestacions d'un mateix fenomen. L'aportació de les dones al desenvolupament: migracions, participació política, treball d'atenció.

2a sessió. La relació entre la igualtat de gènere i el desenvolupament. Diferenciació de condició i posició de gènere i determinació de necessitats pràctiques i interessos estratègics.

3a sessió. Per què els ODM i Beijing? Avanços i retrocessos en el respecte dels drets humans de les dones. Ferramentes per a incorporar la perspectiva de gènere: mainstreaming i empoderament.

4a sessió. Passar a l'acció: a favor de Beijing. Elaboració i ús de missatges i imatges sobre les dones i hòmens del món i la seua participació en el desenvolupament.

7. Xarrades-col·loquis

Tenint en compte la dificultat dels docents en actiu per a la realització d'accions formatives de llarga duració, es preveu la realització de xarrades-col·loquis d'1 a 3 hores en què s'aborden temes concrets de manera més específica.

Sense perjudici que el contingut d'estes xarrades-col·loquis pot ser proposat, dins dels continguts que es preveu treballar en el pla de formació, algunes propostes són:

- Aprendre a ser dona i home en l'escola: repàs històric de diferents models.
- Coeducació: una proposta alternativa.
- Educar dones i hòmens per la igualtat.
- Igualtat de gènere i desenvolupament: una relació necessària.
- Educació per al desenvolupament i la igualtat de gènere.
- Ús d'imatges i missatges en l'educació des de la perspectiva de gènere.
- Interculturalitat, gènere i convivència escolar.
- El currículum ocult: anàlisi de la pràctica i organització educativa.

8. Recursos pedagògics, humans i materials necessaris

Recursos pedagògics

Els materials didàctics de suport de la campanya es poden utilitzar per a aprofundir en els continguts i com guia per a activitats proposades. També es troben en ells referències a materials audiovisuals que poden servir de suport a les sessions.

Recursos humans

La formació és impartida per especialistes en educació per a la igualtat de gènere de l'àmbit local en què es vaja a realitzar la formació o bé desplaçats des de Madrid.

Recursos tècnics i materials necessaris

Ordinador portàtil, canó - projector i DVD. Paper continu i retoladors.
Aula àmplia amb mobiliari mòbil per a poder ser retirat si és necessari.

9. Recursos econòmics

Les organitzacions InteRed, Entreculturas i Ajuda en Acció compten amb el suport econòmic de l'Agència Espanyola de Cooperació per a l'execució d'este pla de formació. Així mateix es comprometen a aportar els seus recursos i experiència, especialment pel que fa a la coordinació i seguiment de les accions formatives.

10. Mètode d'avaluació

Es pretén fer de l'avaluació un procés constant que permeta enriquir i adaptar el pla de formació des del seu disseny fins a la seua finalització i en tota la seua execució. Els aspectes a avaluar són, fonamentalment, la consecució d'objectius, la selecció i tractament dels continguts, la metodologia emprada, les formadores i formadors que aconseguixen la selecció, els recursos emprats, la coordinació i organització del curs, el grup i cada participant de manera individual.

Al finalitzar cada una de les accions formatives es realitza una avaluació individual i una altra col·lectiva per part de tots els participants, així com per l'equip de coordinació del curs, i es redacta un informe-memòria de l'experiència.

Les persones que hagen participat en el 80% de les hores de formació realitzades i hagen realitzat, en els casos que així es proposa, una pràctica associada als continguts, reben un certificat amb el suport de la institució en què s'haja emmarcat l'acció formativa.